

Landskap: SKÅNE Upptecknat av: William Richter
 Härad: Albo Adress: _____
 Socken: Eljaröd Berättat av: Andreas Nilsson
 Uppteckningsår: 1928 Född år _____ i _____

Uppteckningen rör

Korgfabrikation	1
Bräddar eller regångsgären	4
Vägaran och dess underhåll	5
Junkebjärsbacken stod julafton på tre guldpälar	6
Påhäng	7
Eljaröd, Fågeltofta och S:t Olofs kyrkor äro uppkallade efter S:ta, Gertrud, S:a Helena o S:t, Olof	8

Acc.nr.

Andreas Nilsson

Eljaröds sn.

Albo hd. Skåne.

1926

Upptecknat av William Richter

Juli 1928.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Konsten att göra korgar har kommit från Göinge härad liksom även många slags slöjdarbeten. I västra Göinge är jorden mycket dålig, så där måste folket arbeta med hemslöjd för att förtjäna något. Här i trakten har "Backarna" i Bontofta och Dalborgarna gjort korgar i flera generationer. Jag har dragits därmed i femton år. I Bondrum gör Märten (Backe) och hans son ganska mycket korgar. (se fot. 1-4).

Enekorgar minns jag mig inte ha sett andra än denna typen. Men jag har gjort mycket halmarbete. På finare gårdar skulle de ha avlånga mangelkorgar av halm, och det har jag gjort många. De hade dem till att lägga linne i. Det var en fjortonde dagars arbete på dem, och jag tog 18 kr.

Mjölet förvarades i stora mellbingar med 5 - 6 tunnors innehåll. Det var stora brädlåror. Så hämtades mjölet i "melkorgar" - skäppekrogar av halm. Till dessa halmarbeten an-

1926

vändes långhalm, som virades och flätades ihop, så att det tog alldeles tätt. Skäppan, som de mätte med förr var av eke och beslagen med järn. Skulle en korg rymma en skäppa, så kunde man se med ögonmättet eller räkna hur många "lavar" man lägger, så går det med litet vana att få den att rymma lagom.

"Spånekorgar " görs inte här, för här har förr inte funnits gran. Det var av granträ, som spånen skulle hyvlas med särskilda hyvlar.

Enekorgar, som jag har gjort mest av, gör jag i olika storlekar: Skäppekorgar och hektäliterkorgar. De förra tar jag 1,75 för, och de användas mest till potatiskorgar. De senare tar jag 3,50 för, och det är hackelsekorgar. Jag gör hellre "skäppekorgar", för där går inte åt så mycket virke och förd heller inte så stort ene. Hackelsekorgarna tar ända till en vecka att göra.

Då man huggit enarna, skola de "snes" d.v.s. alla kvistar och knaggar skola huggas och täljas av med en stor kniv. Sen skola de "fläckas", så att man får "spånor ". Dessa skola vara så långa och jämbreda som möjligt. Bottnen skall först sättas ihop. "Bottenpinnarna" skola läggas i kors tre och tre och flätas samman med enevijdor. Då botten är färdig, sättas "öronen" och "stannevegrarna" fast i densamma. De förstnämnda göras av två fingertjocka enar, som vridas om varandra. Senare flätas dit ytterligare en tredje, så att "handtaget" (örat) skall

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

(1 A)

(2 B)

(2 C)

bli grövre och stadigare. "Stannevegrarna" skola också vara av samma tjocklek och helst utan knaggar. De ska vara udda till antalet - helst 19 st. - De fläckes upp nedtill och tillspetsas, så att de kunna stickas in i botten och sättas fast. Nu böjas "stannevegrarna" uppåt liksom "öronen" och ett snöre bindes om alltsammans, så att man får korgens ungefärliga form. "Spånorna" flätas i och tryckes ner intill närmast föregående. Då korgen fått sin höjd, knappas den runtom med en hammare, så att korgen blir fast och stadig. Sen skall det tas styva tag. Stannevegrarna skola nu vridas och mjukas upp för att flätas i och fällas ner undan för undan, så att en jämn krans bildas kring korgens övre rand. Med en spik eller anna järnpigg göres hål, så att stannevegrarna lättare sköla kunna trädas igenom hålen.

(3 8 och 40. 8)

(3 F)

Slutligen "plockas" korgen d.v.s. alla ändar, som sticka ut skäras av, och så är korgen färdig.

Det drygaste av alltsammans är att "fläcka upp" och göra "spånor". Det tar ungefär tre gånger så lång tid som att sedan sätta ihop korgen.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

1926

Acc.nr.

Andreas Nilsson

Eljaröds sn.

Albo hdl Skåne.

Upptecknat av William Richter

Juli 1928

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Omkring sädesåkrarna hade de förr "brådar" eller "regångsgären". De förra voro av armtjocka pålar, som slogos ner i jorden, och emellan dem gärades sedan i enar.

De senare bestodo även av pålar, som med ung. tre alnars mellanrum slagits ner i marken. Långa aleraftar lades emellan och borrades i pålarna. Tre st. sådana "åsar" voro i regel tillräckligt för att freda mot kreaturen.

1926

5. 5

Acc.nr.
Andreas Nilsson
Eljaröds sn.
Albo hd. Skåne.

Upptecknat av William Richter
Juli 1928.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Vägarna gingo alltid utmed rågångarna. Byvägarna underhöllos gemensamt. Äldermannen tutade i hornet, då gubbarna skulle samlas för att laga vägarna.

Pilar planterades förr som alléer, dels för kölnets skull, dels för att utmärka rågångar.

Länsmannen styrde om att broar byggdes och lagades.

1926

6

Acc.nr. LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV Upptecknat av William Richter
Andreas Nilsson
Eljaröds sn. Juli 1928.
Albo hd. Skåne.

. Junkebjärsbacken stöd julafton på tre guldpålar, och därunder dansade pysslingarna. De lånade bakgrejorna av bönderna både rakan, kvasten och grisslan. Trollen tackade för lånet, men ingen fick ställa för många frågor tilldem eller på annat sätt stöta sig med dem, för då fingo de otur på alla sätt.

1926

Aæc.nr.
Andreas Nilsson
Eljaröds sn.
Albo hdl Skåne.

Upptecknat av William Richter
Juli 1928.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Jag säger de 'ä' Skam själv, som kan visa sig i vad form som helst. Det har jag själv "vatt" för. Vi kommo kårande om natten i närheten av Vittskövle och fingo då en so i lasset. Öken drogo, så de ble' svetta och kritvita, fast de annars voro röda. De 'ä' verkligen de'. Vi togo av "huestolen" av högre hästen och sågo den då. Så fingo vi va' kvicka och lägga den på igen, annars fick man en "hurring", så man knappt kunde klara sig, och så måste man ju hålla hästarna riktigt, för de ble' alldeles vilda. Detta hjälpte emallertid, och vi kommo lyckligt hem igen. Så snart vi fått se "son" genom huestolen, blevo hästarna lugnare, och de drogo därpå betydligt lättare igen.

1926

8.8

Acc.nr.

LUNDS UNIVERSITETS Upptecknat av William Richter

Andreas Nilsson FOLKMINNESARKIV

Eljaröds sn.

Juli 1928.

Albo hd. Skåne.

Jag hört sägas, att Eljaröds, Fågeltofta och S:t Olofs kyrkor skulle varit byggda ungefär samtidigt och skulle ha blivit uppkallade efter tre syskon : S:ta Gertrud, S:a Helena och S:t Olof.

Då Eljaröds kyrka byggdes skulle en jätte, som bodde på Stenshuvud, ha slungat en stor sten mot kyrkan. Den råkade emellertid inte, men ligger kvar ännu i dag ett stycke från kyrkan.